

ضرورت ساده‌سازی و پیرایش عرفان اسلامی از مفاهیم انتزاعی

عرفان مبتنی بر قرآن و سنت باید ساده شود؛ یعنی تا حدی از مفاهیم پیچیده فلسفی و انتزاعی پیراسته شود و در حقیقت ما بتوانیم آن سادگی و بساطتی را که دین دارد، درون سنت عرفانی دینی هم مشاهده کنیم.

عرفان مبتنی بر قرآن و سنت باید ساده شود؛ یعنی تا حدی از مفاهیم پیچیده فلسفی و انتزاعی پیراسته شود و در حقیقت ما بتوانیم آن سادگی و بساطتی را که دین دارد، درون سنت عرفانی دینی هم مشاهده کنیم.

علی موحدیان عطار، عضو هیئت علمی دانشگاه ادیان و مذاهب و پژوهشگر عرفان در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، با بیان این که زاویه‌ای جدی میان عرفان اسلامی مصطلح و عرفان مبتنی بر قرآن و سنت وجود دارد، اظهار کرد: آن چه سبب مخالفت امامان شیعه (ع) با تصوف شده است، نه عرفان موجود در تصوف، بلکه فاصله و زاویه و انحرافی است که این سنت عرفانی با عرفان مبتنی بر قرآن و سنت، که ما از آن به عرفان امامان شیعه (ع) تعبیر می‌کنیم، مشاهده می‌شود.

موحدیان عطار این زاویه یافتن تصوف را بسیار مهم دانست و گفت: همین فاصله و زاویه است که سبب شده است که در این سلسله‌ها و نحله‌ها و فرقه‌ها، گاه انحرافات خیلی بزرگی رخ می‌دهد. برای مثال طرح ادعای ولایت و قطبیت از سوی برخی افراد در این فرقه‌ها، اصلی‌ترین انحرافی است که در آن‌ها دیده می‌شود و همین مسئله خود می‌تواند منشأ انحرافات بزرگ دیگری شود.

وی تصریح کرد: بنابراین اگر بخواهم این نکته را در قالب یک جمله بیان کنم باید بگویم که عرفان اسلامی مصطلح، در عین حال که از اسلامی بودن بهره زیادی برده است، اما کاملاً بر اساس نظام معرفتی قرآن و سنت قرار ندارد؛ در حالی که ما به دنبال عرفانی هستیم که دقیقاً در چارچوب نظام معرفتی قرآن و سنت قرار داشته باشد.

بر ارائه‌کنندگان و مبلغان دین است که سادگی دستورات دینی را نشان بدهند و آن را از پیچیدگی‌های انتزاعی خسته‌کننده پیراسته کنند و به مردم ارائه دهند؛ نه این که به مباحث انتزاعی دامن بزنند.

عضو هیئت علمی دانشگاه ادیان و مذاهب در مورد راهکارهای عرضه توجه‌برانگیز و جذاب این عرفان به عموم مردم، گفت: در عرضه این عرفان به شکل جدی باید جذابیت‌هایی که نیاز یک دستگاه معرفتی و معنوی است و مورد توجه انسان امروزی است، مورد توجه قرار گیرد و کشف و ارائه شود.

موحدیان عطار ادامه داد: از جمله جذابیت‌هایی که یک دستگاه معنوی می‌تواند داشته باشد، همین نسخه‌وار بودن و پویا بودن است و این که بتواند انسان را مرحله به مرحله به پیش ببرد. نکته دومی که می‌شود برای جذاب شدن عرفان مبتنی بر قرآن و سنت ذکر کرد این است که باید ساده شود؛ یعنی از مفاهیم پیچیده فلسفی و انتزاعی تا حدی پیراسته شود و در حقیقت ما بتوانیم آن سادگی و بساطتی را که دین دارد، درون سنت عرفانی دینی هم مشاهده کنیم.

این محقق و پژوهشگر با اشاره به اشارات و تأکیدات روایات مبنی بر این که دین خداوند ساده و سهل است و نباید آن را پیچیده کرد، عنوان کرد: بشر امروز بسیار متمایل به سهولت و آسانی و سادگی است و همه امور، در واقع، در حال تغییر برای نوعی ساده شدن و سهل الوصول شدن و زودتر به نتیجه رسیدن است. در این شرایط، طبیعتاً عرفان هم اگر بخواهد جایی برای خود باز کند و با پتانسیل بسیار قوی‌ای که در عرفان مبتنی بر قرآن و سنت وجود دارد، این عرفان بخواهد جایگاه واقعی خود را پیدا کند باید ساده‌سازی شود.

وی افزود: عرفان دینی ضمن برخورداری از زبانی ساده و عملیاتی باید روشن کند که این سنت عرفانی چه چیزی را می‌خواهد و به کجا منتهی می‌شود و به سادگی و با یک نکته ساده، فرد را در حدی که ظرفیت دارد، پیش ببرد و شکوفا کند.

وی عرفان مبتنی بر قرآن و حدیث را واجد چنین سادگی و عملیاتی بودن دانست و عنوان کرد: بر ارائه‌کنندگان و مبلغان دین است که

سادگی دستورات دینی را نشان بدهند و آن را از پیچیدگی‌های انتزاعی خسته‌کننده پیراسته کنند و به مردم ارائه دهند؛ نه این‌که به مباحث انتزاعی دامن بزنند.

موحدیان عطار افزود: هر چند ما هم از مباحث انتزاعی آغاز کرده‌ایم و تا حدی از این مباحث چاره‌ای نیست، اما وقتی که قرار بر این باشد که نتایج آن به عنوان يك دستگاه عرفانی مبتنی بر قرآن و حدیث و يك دستگاه سلوکی مطرح شود، باید این سادگی و زودیابی در آن مشهود باشد.